

Aan: Provinciale Staten (PS) Fryslân
Datum: 30 augustus 2024
Onderwerp: Concept Energievisie Fryslân

Geachte Statenleden,

In september gaat u met elkaar in gesprek over de concept-energievisie die op 22 april is gepresenteerd. Het verheugt ons dat in deze energievisie een toekomstig energiesysteem wordt gepresenteerd die aansluit bij wat wij – Coöperatie Ús FREON – voor ogen hebben: "**Enerzjy fan, foar en troch de Friezen**".

FREON heeft samen met de Provincie Friesland in uw opdracht onderzocht of Local4local-energiehubs kunnen zorgen voor duurzame, toegankelijke en betaalbare energie. In de energietransitie is toenemende aandacht voor energiehubs - ook in Fryslân. Zo deelt consortium FREON in oktober 2022 een propositie waarin zij verkondigen mogelijkheden te zien voor betaalbare, duurzame en hernieuwbare energie door de realisatie van Local4Local-energiehubs (Energiegemeenschappen) met vooral lokale Friese partijen. Daarmee kunnen tevens flinke stappen gemaakt worden in het realiseren van de duurzaamheidsopgaven voor 2030 en voor energieneutraliteit in 2050. De conclusies van het gezamenlijk onderzoek zijn vastgelegd in het adviesrapport 'Enerzjy fan, foar en troch de Friezen. Haalbaarheid en aanvaardbaarheid van Energiehubs in Fryslân' van 1 februari 2024 (zie bijlage).

Conclusies: 'Local4Local-energiehubs op mesoniveau zijn haalbaar en aanvaardbaar!'

Belangrijk verkregen inzicht is dat door het met elkaar in balans brengen van vraag en opwek – dé kern waar het om gaat bij Local4Local-energiehubs – 30 à 35% extra ruimte kan worden gecreëerd op het bestaande net. Dit draagt bij aan de **vermindering van de netcongestie**, waardoor bedrijven meer ademruimte krijgen en nieuwe woningen aangesloten kunnen worden op het elektriciteitsnet.

Met deze brief vragen wij uw aandacht voor de aanbevelingen uit bovengenoemd rapport en te borgen dat deze een plek krijgen in de energievisie. Het gaat met name om de volgende 2 aanbevelingen. Deze zijn cruciaal om perspectief te kunnen bieden aan Local4Local-energiehubs op mesoniveau in Fryslân!

- 1. Start een onderzoek dat verkent welke ruimtelijke kaders voor duurzame energie aanpassing nodig hebben, zodat voldoende ruimte ontstaat voor Local4Local-energiehubs.**
- 2. Maak het in de energievisie naast de F4 locaties (Leeuwarden, Heerenveen, Sneek en Drachten) ook op andere plekken mogelijk om te investeren in Friese energiegemeenschappen bestaande uit inwoners en lokale ondernemers. Ook buiten de F4 ziet FREON acute behoefte aan Local4Local energiehubs. Een geschikt kader daarvoor kan de directe betrokkenheid van inwoners en lokale ondernemers zijn, zoals in Waadhoeke en Noardeast-Fryslân al gebeurt.**

Naast het bovengenoemde onderzoek vindt u in de bijlage onder aan de brief nog een toelichting. Ook zijn wij op de Statemerck van 4 september 2024 aanwezig voor een eventuele nadere uitleg.

Met vriendelijke groet

Namens het FREON consortium,

Frans Veltman,

Voorzitter bestuur Coöperatie Ús Freon

Toelichting

FREON: verbindt en ontwikkelt

Coöperatie Ús FREON is ontstaan uit een samenwerking in Fryslân van coöperaties, verenigingen, inwoners en bedrijven, zoals Ús Koöperaasje, Doarpswurk/Netwerk duorsame doarpen, SDG Fryslan, Feriening Fryske Doarpsmounen, Energie Samen, Noordenwind, VWF, Windunie en meer. Wij zijn verbinder, netwerker, aanjager, kennisdrager en coöperatief ontwikkelaar. Vorig jaar hebben we met eigen mensen en eigen middelen bijgedragen aan het onderzoek over de haalbaarheid en aanvaardbaarheid van energiehubs. Het rapport heeft u in februari jl. gekregen. Vanuit onze positie kunnen en willen we samen met lokale partijen de volgende stap zetten en concreet aan de slag gaan met het realiseren van betaalbare en betrouwbare duurzame energie van en voor de lokale gemeenschap via de ontwikkeling van Local4Local energiegemeenschappen. Doorpakken met deze energiehubs is hard nodig: de netcongestie en hoge energieprijzen blijven ons achtervolgen. Met alle gevolgen van dien. Bedrijven kunnen niet verduurzamen en uitbreiden. Burgers betalen de hoofdprijs voor energie. En geld vloeit de provincie uit, in plaats van dat we dat lokaal herinvesteren. Wachten op netversterking is geen optie. Energiehubs zijn dat wel.

Wat maakt een Local4Local energiehub succesvol

In de energievisie wordt op verschillende plekken ingegaan op energiehubs en energiegemeenschappen. In aanvulling daarop staat hieronder wat wat ons betreft de belangrijkste kenmerken voor een succesvol Local4Local energiehub zijn, zoals ook is gebleken uit het onderzoek:

- **Van en voor de lokale gemeenschap.** Een energiegemeenschap is een brede coalitie van bedrijven, instellingen, grondeigenaren, turbine eigenaren, zon eigenaren, ontwikkelaars, burgers en overheden. Deze brede coalitie weerspiegelt alle organisaties en belangen die nodig zijn voor het succesvol vormgeven, ontwikkelen en exploiteren van een energiehub.
- **Betaalbaar en betrouwbaar** Door het toepassen van het kostprijs principe waarbij de prijs gebaseerd wordt op de kosten van lokale productie en niet op de marktontwikkeling van prijzen voor gas, olie en kolen, ontstaat een stabiele, betrouwbare en eerlijke prijs voor energie.
- **Van voldoende omvang** Energiehubs hebben een brede toegevoegde waarde als het op mesoniveau wordt ontworpen. Dus grootschalige opwek (wind (>200 meter tiphoogte) & zon), opslag en conversie en forse afname van meerdere bedrijventerreinen. Daarmee bereiken we zoveel mogelijk gelijktijdigheid, flexibiliteit en diversiteit tussen energiestromen (opwek en afname) en wordt een energiehub financieel robuust. Tegelijkertijd versterken we daarmee kleinschalige projecten die meer kunnen doen, zodat iedereen mee kan doen.
- **Netcongestie wordt lokaal opgelost** Door energie te delen, groepscontracten af te sluiten voor aansluiting op het onderstation en het aanleggen van private gesloten energienetwerken.
- **Passend en versterkend van het leefklimaat.** Met aandacht voor optimale ruimtelijke inpassing (clustering is daarbij belangrijk), versterking van biodiversiteit door ontwikkelen van natuur bij energiehubs en het bieden van een plek voor oude windturbines die afgebroken kunnen worden.

Uw steun voor meer ontwikkelruimte is nodig!

De energievisie is een stevige basis om deze volgende stap te zetten. Wij vragen u dan ook om dit te omarmen. Maar we vragen meer. Want om echt meters te maken is ruimte nodig. Letterlijk en figuurlijk.

- **Meer plekken dan de F4.** Sluit aan bij gebieden waar de aanwezige energievraag hoog is én de minst landschappelijke impact heeft. Dat zijn meer gebieden dan alleen de F4. Door uit te gaan van slechts de vier grote kernen – beperkt de energievisie te veel de kansen, initiatieven en belangen van partijen in andere gebieden – die net zo goed kunnen leiden tot een kansrijke Local4Local energiehub met bijbehorende stabiele en betaalbare energieprijzen voor iedereen. Voorbeelden zijn Waadhoeke en Hallum.
- **Meer ruimte om te oefenen met energiegemeenschappen.** Beperk de initiatieven niet aan de voorkant met kaders, maar sluit aan bij daar waar initiatieven en draagvlak is. Geef ruimte aan de initiatieven die er zijn of komen om te mogen pionieren.

- **Meer ruimte in de hoogte, voor grootschalige opwek.** Want daarmee behalen we de omvang die nodig is voor een succesvolle energiehub.

Stap voor stap naar 2050

Niet alle energiehubbs kunnen in één keer worden gerealiseerd. Dat kan ervaren worden als een te grote verandering in één keer. Elke energiehub kent zijn eigen dynamiek en tijdpad, afhankelijk van de lokale situatie en spelers.. Wij denken dat het mogelijk is om de komende vijf jaar te starten met 3 tot 5 projecten, met als doel planologische medewerking in 2030, zodat direct in 2030 gestart kan worden met de concrete realisatie ervan. Maar waar starten we? Ons voorstel is om daarbij uit te gaan van allereerst de uitgangspunten zoals hierboven genoemd: aanwezige energievraag en minimale landschappelijke impact. Aanvullend is ook de kracht van onderop essentieel: waar is de grootste behoefte en kans tot het vormen van een succesvolle samenwerking in een energiegemeenschap, met een betrokkenheid van een diverse mix van lokale partijen..

In gesprek

FREON kent een brede achterban van betrokken partijen. Wij kunnen vanuit onze aanjagende én verbindende rol aan de slag om deze kansen te creëren en vooral concreet te realiseren. Wij gaan graag met u in gesprek over de energievisie om te kijken hoe wij elkaar kunnen helpen en aanvullen in het realiseren van een robuust en toekomstbestendig energiesysteem voor Fryslân.